Kuntaliitto
Kommunförbundet

Dnro 249/03/2018

Vesa-Pekka Tervo

3.4.2018

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Eduskunnan ympäristövaliokunnan pyyntö HE 18/2018

Suomen Kuntaliiton lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE 18/2018 vp)

Suomen Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi. Lausunnossaan Kuntaliitto painottaa ympäristövahinkojen torjunnan kokonaisuutta.

Kuntaliiton lähtökohtana on vahvistaa kuntien ja maakuntien suhdetta tasavertaisena kumppanuutena, jossa yhteisenä tavoitteena on tuottaa palveluja mahdollisimman tarkoituksenmukaisella työnjaolla ja tehokkaasti. Tehokas pelastustoiminta ja sammuttaminen ovat ympäristönsuojelua. Rakennuspalot ovat merkittävänä lähteenä muun muassa dioksiinien ja furaanien päästöissä vuositasolla Suomessa.

Sammutusveden järjestelyt
Vesihuolto on vesihuoltolailla eriytetty kunnan taloudessa. Vesihuoltolaitokset ovat yhä useammin kunnan hallinnon ulkopuolella yhtiöinä, kuntien yhteisinä yhtiöinä tai kiinteistönomistajien muodostamina osuuskuntina. Tämänhetkisen tiedon mukaan pelastuslaitokset siirtyvät vuonna 2020 maakuntakonserniin, kokonaan kuntakonsernien ja muun kuntahallinnon yhteisen organisoinnin ulkopuolelle. Voimassa olevan pelastuslain mukaan kunta vastaa alueellaan sammutusveden järjestämisestä alueen pelastustoimen tarpeisiin sammutusvesisuunnitelmassa määritetyllä tavalla. Tehtäväjako on tarpeen uudistaa vastaamaan paremmin sekä vesihuollon että pelastustoimen nykyistä ja tulevaa organisointia.

Kuntaliitto esittää ratkaisuksi, että sammutusvesihuollon järjestäminen siirretään pelastuslaitoksen vastuulle. Pelastuslaitos vastaisi nykyiseen tapaan sammutusvesisuunnitelman laatimisesta alueelleen yhteistyössä alueen vesihuoltolaitosten ja kuntien kanssa. Vakioidulla yhteistyöllä kuntien ja vesihuoltolaitosten kanssa varmistettaisiin sammutusvesihuollon huomioon ottaminen muun muassa maankäytön ja vesihuollon kehittämisessä. Vesijohdon kapasiteetin lisäämisestä tai muiden sammutusveden saannin vaatimien järjestelyjen rakentamiskustannuksista vastaisi kunta tai muu maanjalostuksesta hyötyvä taho niissä tapauksissa, joissa rakentaminen vaatii normaalin vesihuollon rakentamisesta poikkeavia järjestelyjä.

Kuntaliitto esittää, että pelastuslain 30 § 2 momentti muutetaan kuulumaan seuraavasti:
Pelastuslaitos vastaa sammutusvesihuollon järjestämisestä alueellaan.
Kunnan tulee ottaa pelastuslaitoksen sammutusveden tarve huomioon osana vesihuoltolain mukaista vesihuollon yleistä kehittämistä sekä hyväksyessään vesihuoltolaitokselle vesihuoltolaissa tarkoitetun toiminta-alueen.

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14
00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki

Puhelin (09) 7711
Telefax (09) 771 2291
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi
www.kunnat.net

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14
00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors

Telefon (09) 7711
Telefax (09) 771 2291
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi
www.kommunerna.net

Lisäksi Kuntaliitto esittää, että lain 30 § 3 momentin viimeinen virke muutetaan kuulumaan seuraavasti:
Sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteista sovitaan sammutusvesisuunnitelmassa sammutusveden hankinnasta vastaavan pelastuslaitoksen ja sammutusvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen kesken.

Kuntaliitto pyytää huomiomaan, että kunnalla ei enää ole lakisääteistä velvollisuutta laatia vesihuollon kehittämissuunnitelmaa, joten suora viittaus siihen tulisi esityksestä poistaa (kuten edellä 30 § 2 momenttia koskevassa esityksessämme on tehty).

Pelastustoimen ja Rajavartiolaitoksen vastuunjako
Kuntaliiton mielestä vahvasti koordinoitu yhteistyö öljyvahinkojen torjunnassa Rajavartiolaitoksen ja pelastustoimen välillä sekä sisäministeriön ohjaus sinänsä voivat muodostaa rakenteen, joka olisi tehokas ja tarkoituksenmukainen öljyvahinkojen torjunnassa. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin asianmukaista panostusta toiminnan ohjaukseen sekä toimialojen yhteistyön edelleen syventämiseen.

Nykylainsäädäntö (Öljyvahinkojen torjuntalaki, 1673/2009, 7 §) on selkeällä tavalla antanut alueen pelastustoimelle tehtävän öljyvahinkojen torjunnassa. Kirjauksen mukaan *Alueen pelastustoimi vastaa maa-alueen öljyvahinkojen ja alusöljyvahinkojen torjunnasta alueellaan. Se ohjaa myös öljyvahinkojen torjuntaan varautumista alueellaan siten kuin jäljempänä säädetään.*
Esityksen lainvalmistelu on kuitenkin lähtenyt siitä, että öljyntorjunta on pelastustoimintaa, eikä öljyntorjuntaa pelastustoimen tehtävän ole enää perusteltua lakiin nykymuotoisesti erillisenä tehtävänä kirjata. Kuntaliiton näkemyksen mukaan tästä asiasta noussut pelastuslaitosten huoli lainsäädännön soveltamisen vaikeutumisesta on perusteltu.

Kuntaliiton mielestä erityisesti tilanteessa, jossa toiminnan vastuita muutetaan, ei lainsäädäntöön saisi jäädä kirjauksia, jotka voivat olla omiaan synnyttämään epätietoisuutta toiminnan vastuun rajoista. Kuntaliitto on keskustellut asiasta lainvalmistelun kanssa ja ymmärtää esityksen lakitekniset perustelut, mutta arvioi tästä huolimatta, että väärintulkinnan riskin vuoksi olisi esitykseen kirjattava pelastustoimelle erillisenä tehtävänä maa-alueen öljyvahinkojen ja alusöljyvahinkojen torjunnasta alueellaan.

Esitetty tekninen muutos, jossa öljyntorjunta luettaisiin eriyttämättä osaksi pelastustoimintaa, voitaisiin toteuttaa seuraavassa lainpäivityksen vaiheessa, jolloin olisi varmistettu suunnittelun ja vastuiden yhdyspintojen asettuminen kaikilla toiminnan tasoillaan tarkoituksenmukaisella tavalla. Muutoksen yhteydessä on tärkeätä varmistaa, että esityksessä Rajavartiolaitoksen tehtäväksi kirjattu vastuu huolehtia pelastustoiminnasta alusöljy- ja aluskemikaalivahingoissa merialueilla (Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä) ei olisi tulkittavissa päällekkäiseksi tehtäväksi pelastustoimen pelastustoiminnan vastuiden kanssa.

Kuntaliitto esittää lisäksi edelliseen liittyen, että pelastustoimen merkittävä rooli öljyntorjunnassa huomioitaisiin myös esityksessä pelastusopistolain muuttamisesta siten, että Pelastusopistolle säädettäisiin vastuu järjestää öljyntorjunnan perus- ja jatkokoulutus.

Öljyvahinkojen jälkitorjunnan järjestelyt
Kuntaliiton näkemyksen mukaan öljyvahinkojen torjuntavastuita tulisi mahdollisimman pikaisella aikataululla uudistaa siten, että lainsäädäntö mahdollistaisi jälkitorjunnan ja ympäristövahinkojen torjunnan osoittamisen maakunnan tehtäväksi siten, kuin kunnat ja maakunta asiasta sopivat (111 a §). Kuntien mahdollisuudet selviytyä päivystysvalmiutta vaativasta tehtävästä ovat heikentyneet kaluston ja operatiivisten toimintojen ulkoistusten myötä ja heikkenevät edelleen pelastuslaitosten organisoituessa maakunnallisesti. Vastuunjaon tarkoituksenmukaisella määrityksellä voidaan ratkaista erityisesti sellaisia tilanteita, joissa kuntien resurssit tai osaaminen eivät mahdollista riittävää valmiutta em. tehtävien hoitamiseen tai osaamisen ja kalustonkäytön ja toiminnan kannalta toimintavarmimmaksi ja tehokkaimmaksi tahoksi alueella katsotaan pelastuslaitos.

Vahinkotilanteessa ensitorjunnan ja jälkitorjunnan raja on usein tulkinnanvarainen ja epäselkeys vastuissa aiheuttaa toimintaa haittaavien viiveiden myötä ympäristö- ja terveysriskejä ja tarpeettomia lisäkustannuksia. Esitetyllä muutoksella voidaan varmistaa vahinkotilanteen edellyttämä torjuntatoiminnan jatkuvuus ja tehokkuus. Ympäristönsuojeluviranomaisen asiantuntemus säilyisi pelastustoimen hyödynnettävissä sekä ennakkosuunnittelussa että laajoissa vahinkotilanteissa nykykäytänteitä vastaavalla tavalla.

Tässä yhteydessä Kuntaliitto viittaa myös Suomen pelastuslaitosten yhteiseen lausuntoon, jossa esitettiin, että 111 a §:n mukainen öljyvahinkojen jälkitorjunta tulisi voida sopia hoidettavaksi myös maakunnan toimesta, jos maakunnan kunnat ja maakunta näin sopivat.

SUOMEN KUNTALIITTO

Vesa-Pekka Tervo
pelastustoimen kehittämispäällikkö